

Урок № 12 Тема. Скорочення звичайних дробів

Мета: сформувати уявлення учнів про зміст поняття скорочення дробів та навчити користуватися цими уявленнями для виконання завдань, що передбачають

скорочення дробів та дробових виразів (вигляду $\frac{a \cdot c}{b \cdot d}$)

Тип уроку: засвоєння знань; застосування вмінь і навичок.

Хід уроку

I. Перевірка домашнього завдання. Актуалізація опорних знань

✎ Особливу увагу слід звернути на вправи такого типу (див. нижче), бо ці вправи є базовими і завдання подібного типу передбачені в самостійній роботі.

1. Замініть x таким числом, щоб була правильною рівність:

а) $\frac{5}{6} = \frac{x}{30}$; б) $\frac{30}{x} = \frac{10}{11}$; в) $\frac{5}{9} = \frac{20}{x+5}$; г) $\frac{18}{24} = \frac{3}{x-6}$.

2. Виразіть у хвилинах: $\frac{1}{3}$ від 2 год 30 хв; $\frac{2}{6}$ від 2 год 30 хв. Результати порівняйте.

Усні вправи (фронтальна робота)

1. Обчисліть:

$50 \cdot 10$	$12 + 0,6$
$: 125$	$: 3$
а) -75	б) $-0,2$
$\frac{-160}{?}$	$\frac{-2,5}{?}$

2. Знайдіть НСД і НСК чисел: а) 3 і 4; б) 3 і 6; в) 6 і 9.

3. Дано дріб: $\frac{3}{12}$.

а) Помножте чисельник і знаменник цього дробу на 2; на 10. Які результати ви дістали?

б) Поділіть чисельник і знаменник дробу на 3. Який результат ви дістали?

в) Чи можна даний дріб записати у вигляді іншого дробу зі знаменником 24; 30? Чому?

г) Знайдіть x із рівностей: $\frac{3}{12} = \frac{1}{x}$; $\frac{3}{12} = \frac{x+5}{36}$.

Для «сильних» і «слабких» учнів індивідуальна робота за картками

Картка № 1 (для «сильних»)

Як можна розрізати циферблат годинника на 6 частин так, щоб у всіх частинах сума чисел була однаковою?

Картка № 2 (для «сильних»)

Запишіть, використовуючи три п'ятірки і знаки дій: 1) 1; 2) 0; 3) 2; 4) 5.

Картка № 3 (для «сильних»)

Як треба розставити знаки «+» у запису 1 2 3 4 5 6 7, щоб дістати в сумі 100?

Картки-підказки (для «слабких»)

Користуючись прикладами закінчіть записи:

$\frac{2}{3} = \frac{2 \cdot 4}{3 \cdot 4} = \frac{8}{12}$	$\frac{12}{16} = \frac{12 : 4}{16 : 4} = \frac{3}{4}$
$\frac{5}{7} = \frac{5 \cdot 2}{7 \cdot 2} = \dots$	$\frac{18}{24} = \frac{18 : 6}{24 : 6} = \dots$
$\frac{3}{5} = \frac{3 \cdot 4}{5 \cdot \dots} = \dots$	$\frac{16}{20} = \frac{16 : \dots}{20 : 4} = \dots$
$\frac{7}{12} = \frac{7 \cdot \dots}{12 \cdot 5} = \dots$	$\frac{20}{36} = \frac{\dots : 4}{36 : 4} = \dots$
$\frac{6}{11} = \frac{\dots \cdot 4}{11 \cdot 4} = \dots$	$\frac{36}{48} = \frac{\dots : 12}{\dots : 12} = \dots$

II. Формування уявлень

- ☞ Ви вже знаєте, що якщо чисельник і знаменник помножити або поділити на одне й те саме число, відмінне від 0, то значення дробу не зміниться. А зміниться запис цього дробу: стане більш «коротким» чи більш «довгим». Помножити чисельник і знаменник дробу на число можна в будь-якому разі. Але чи завжди можна знайти число, відмінне від 1, на яке можна було б поділити чисельник і знаменник дробу?

Більшість учнів після подібної бесіди можуть самі зробити правильні висновки. Завдання вчителя — вислухавши відповіді учнів, грамотно сформулювати відповідні властивості (див. конспект 8).

<i>Конспект 8</i>	
Скорочення дробів	
1) Нехай $c = \text{НСД}(a; b)$ і $c \neq 1$, тоді:	Приклад
$\frac{a}{b} = \frac{a : c}{b : c}$ — скорочення дробів (a і b — взаємно прості).	1) Скоротіть дріб $\frac{33}{44}$.
2) Якщо: $c = \text{НСД}(a; b) = 1$,	НСД(33; 44) = 11, отже, $\frac{33}{44} = \frac{33 : 11}{44 : 11} = \frac{3}{4}$.
то $\frac{a}{b}$ — нескоротний дріб	2) Дріб $\frac{4}{5}$ скоротити не можна, бо НСД(4; 5) = 1

- ☞ Під час усної лічби скорочення можна виконувати поступово, але в будь-якому разі відповідь повинна бути нескоротним дробом.

I рівень

Усні вправи

- ☞ Мета вправ — не тільки первинне закріплення матеріалу, а й найголовніше, — розвиток мовлення учнів. Тому треба вимагати від учнів пояснень, читати завдання і т. ін.

1. Поясніть рівності: $\frac{25}{50} = \frac{25 : 25}{50 : 25} = \frac{1}{2}$; $\frac{2}{9} = \frac{2 \cdot 4}{9 \cdot 4} = \frac{8}{36}$.

2. Скоротіть дроби: $\frac{5}{10}$; $\frac{100}{300}$; $\frac{12}{36}$; $\frac{11}{55}$.

II, III рівні

Письмові вправи

На цьому уроці слід звернути увагу на завдання зі скорочення дробів, щоб виробити в учнів спільне вміння скорочувати дроби. Тому й завдання підбираємо на скорочення з поступовим збільшенням складності завдань.

---

1. Скоротіть дроби: $\frac{6}{10}$; $\frac{3}{15}$; $\frac{21}{35}$; $\frac{42}{56}$; $\frac{63}{77}$.

2. Знайдіть НСД чисельника і знаменника кожного із дробів та скоротіть дроб: $\frac{36}{48}$;
 $\frac{63}{81}$; $\frac{625}{1000}$.

3. Запишіть звичайним нескоротним дробом: $\frac{42}{720}$; $\frac{18}{300}$.

4. Скоротіть дроб: а) $\frac{6 \cdot 25}{35 \cdot 8}$; б) $\frac{2 \cdot 9 \cdot 12}{6 \cdot 8 \cdot 3}$; в) $\frac{9 \cdot 5 + 9 \cdot 3}{2 \cdot 81}$.

Методика розв'язування вправ

Ми з'ясували, що дріб можна скорочувати поступово, поділивши чисельник і знаменник спочатку на один, а потім на інший спільний дільник. Тому в таких дробах (див. завд. № 4) можна спочатку знайти один дільник (взяти якісь два числа в чисельнику і знаменнику, що мають СД $\neq 1$), потім інший і поділити вирази в чисельнику і знаменнику Дробу поступово на один, а потім на інший дільник. Записи в зошитах можуть бути такими:

$$\frac{6 \cdot 25}{35 \cdot 8} = \frac{(6 : 2) \cdot (25 : 5)}{(8 : 2) \cdot (35 : 5)} = \frac{3 \cdot 5}{4 \cdot 7} = \frac{15}{28} \text{ — нескоротний дріб.}$$

У завданні 4 в) звернути увагу на те, що спочатку треба розкласти чисельник на множники (винести 9 за дужки), а потім, подібно до завдання 4 а) і б), розв'язати:

IV. Підсумки уроку

Що означає термін «скоротіть дріб»? Який дріб називається нескоротним?

Чи правильно виконано скорочення дробу $\frac{12}{16}$?

а) $\frac{12}{16} = \frac{12 : 2}{16 : 2} = \frac{6 : 2}{8 : 2} = \frac{3}{4}$; б) $\frac{12}{16} = \frac{12 : 4}{16 : 4} = \frac{3}{4}$.

НСД(12; 16) = 4.

Який зі способів скорочення коротший?

Чи правильно виконано скорочення дробів?

$$\frac{8}{10} = \frac{8 : 4}{10 : 2} = \frac{2}{5}; \quad \frac{3}{4} = \frac{3 \cdot 2}{4 \cdot 2} = \frac{6}{8}; \quad \frac{3 \cdot 4}{8 \cdot 6} = \frac{3}{6 \cdot 2} = \frac{3}{12}.$$

V. Домашнє завдання

1. Поясніть рівності: $\frac{25}{50} = \frac{25 : 25}{50 : 25} = \frac{1}{2}$; $\frac{2}{9} = \frac{2 \cdot 4}{9 \cdot 4} = \frac{8}{36}$.

2. Скоротіть дроб: $\frac{5}{10}$; $\frac{100}{300}$; $\frac{12}{36}$; $\frac{11}{55}$.

3. Знайдіть НСД чисельника і знаменника кожного із дробів та скоротіть дроб: $\frac{63}{81}$;
 $\frac{84}{154}$.

4. Запишіть звичайними нескоротними дробом: $\frac{125}{500}$; $\frac{144}{900}$.

5. Виразіть у кілограмах і запишіть звичайним нескоротним дробом:

---

25 г; 125 г; 250 г; 160 г; 825 г; 950 г.

6. Знайдіть, НСК знаменників дробів: а) $\frac{1}{42}$ і $\frac{5}{36}$; б) $\frac{7}{150}$ і $\frac{7}{100}$; в) $\frac{5}{26}$ і $\frac{2}{39}$.